

ATATÜRK'ÜN 100. DOĞUM YILINA ARMAĞAN

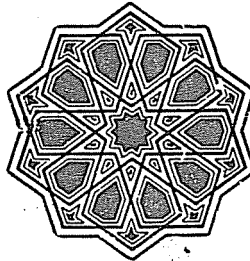

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
TARAFINDAN YILDA BİR ÇIKARILIR

Cilt : XXV

ŞÜKRİ-İ BİTLİSİ VE SELİM-NÂMESİ

Doç. Dr. Ahmet UĞUR

Şükri, oricinal Selim-nâmelerden birinin yazarıdır. Kendisi Arapça, Farsça, Türkçe, Kürtçe, Ermenice ve Hindçe gibi altı lisanda şiir yazacak kadar bilgisi olduğunu söyler. O herkesle dosttur, bir şiirinde,

“Türk ile Türki Kürd ile kürdem
Evde koyuni yabanda kurdam”, der

Eseri olan *SELİM-NAME* nin bir adı da *FÜTÜHATÜ'S-SELİMİYYE* dir. Çok uzun bir şekilde mesnevi tarzında Azeri lehçesiyle yazılmıştır. Şehsüvar-oğlu Ali Bey'in isteği üzerine Ahmedî'nin *İskender-nâme* si şeklinde yazılmıştır. Fakat daha sonra Halil -oğlu Koçi Bey, eserde birçok yanlışlar olduğunu söylemiş ve bunun üzerine yazar, eseri tekrar, Koçi Bey'in verdiği bilgiler üzerine, yazmıştır. Eser bir geniş girişten sonra, Selim'in Trabzon da valiliği ile başlar ve Kânûnî'nin tahta çıkması ile son bulur.

Şükri'nin eseri, daha önceki Selim-nâmelerde eksik olan detaylara sahiptir. Seferde konulan yerler ve şahıslar hakkında, eşsiz bir kaynaktır. Doğulu olması nedeniyle, Yavuz'un İran seferinde sanki bir atlasır. En küçük yerleri ve detayları vermektedir. Hemşehrisi İdriste bu yoktur.

Hoca Efendi, İshak Çelebi'nin bittiği yerden Şükri'yi almış ve bol bol kullanmıştır. Hele bazı şiirler, tamamen buradandır. Daha sonraki yazarlarımızdan Âli de Şükri'yi kaynak olarak kullanmıştır.

Şükri'nin nazm halinde olan bu eserini, çerkezler kâtibi Yusuf, Kahire'de nesre çevirmiş ve sonuna 1041/1671 tarihine kadar Mısır'da bulunan Osmanlı valilerinin listesini eklemiştir. Cevri isimli bir şair ise, bu eseri tekrar nazma çevirmiştir.¹

196 varaklık, tam bir Selim-nâme olan bu eserin milli kültürümüz yönünden değeri çok büyüktür ve bu günkü nesle sunulmasında çok

¹ Burada kullanılan eser, The British Museum, Or. 1039, Yusuf'un eseri ise, John Rylands Library, Microfilm, Turkish Ms. 136 Manchester.

büyük yara vardır. Ben, sayın hocam Mr.Jr. Walsh'ın yardımıyla yaptığım transkripsiyonun bir kısmını, bir örnek olsun diye, aşağıya veriyorum.²

- * 1. Başlayalım sözi bi-smi 'llâh ile
Kim şeref tapar söz ismü 'llâh ile
- * 2. Hâlik-ı kevneyn ü Dârâ-yı qadim
Şâni'-i eşyâ-yı 'allâm-u-'alim
- * 3. Bâhir-i cûd u Hüdâvend-i vücûd
Mübdi'-i feyz ü Mu'in-i ehl-i cûd
- 4. Zâtı şirket töhmetinden bi-niyâz
Vaşf u vaşmetden müberrâ Kârsâz
- 5. Kâ'inâtı yoğ iken var eyleyen
Künbedi eflâk-i devvâr eyleyen
- 6. 'Elemi mevcûd iden Perverdigâr
Yasayan şun'-i-yle çarh-ı zer-nigâr
- 7. Kâ'im anuñla 'adem birle vücûd
Bâhir-i 'aql oldur u Feyyâz-ı cûd
- * 8. Cevher anuñ evvel-i bünyâdidur
Ol ki 'Aql-i evvel anuñ adidur
- 9. Şâni'-i rûh-ı izâfi oldurur
Keyfiyet yok anda kâfi oldurur
- 10. Cism ü cevher oña gösterdi niyâz
Ondan ervâh-ı ûlu 'l-'azm oldı sâz
- * 11. Rûh-ı hayvânî vü cism-i ma'denî
Bu kamu muhtâc oña oldur ğani
- * 12. Ger tabâ'i' dörd eger rûh-ı nebât
Ver mevâlîd-i şelâş er ümmehât
- * 13. Cümle Şâni' şan'atidür lâ-maḥâl
Fehm kâşır bunda 'âcizdür ḥayâl
- * 14. 'Alim-i gayb-ü-şühûd oldur yaqin
Hâlik-ı kevneyn ü Rabbü 'l-'âlemin
- * 15. Kendüden gayri daḥi mevcûd yok
Andan özge maḫşad u maḫşûd yok

2 Uğur A., "Selim-Nâmeler" A.Ü. İlähiyat Fakültesi Dergisi, XXII (1978).

16. Yerde gökde yokdur andan gayri zât
Olsa olurdu fesâd u müşkilât
17. Hergiz olmaz ol fenâ dâ'imdürür
Cümle mâhiyet oña kı'imdürür
- * 18. Ni 'adem tārīdür oña ni zamān
Ni mahall şābitdür oña ni mekān
- * 19. Zātına 'aql irmemişdür fi 'l-meğel
Onda fikr itmek saña virür hālel
- * 20. Pes gel ālā-vu-şifātın kıl beyān
Kim ne resm ile düzilmişdür cihān
21. Kandan olmuşdur felek tās-ı nigün
Nice seyr ider bu çarḥ-ı nıl-gün
22. Bu mu'allak tās u bu çarḥ-ı kebūd
Kendü zātından mı bulmuşdür vücūd
23. Kandan almışdur bu sür'ati felek
Yā hilāl-i çarḥ kim düzdi kecek
24. Şafha-ı nılde ger itseñ hayāl
Rā-yı rahmetdür ki yazılmış hilāl
- * 25. Bu kevākibler müzeyyindür semā
Kendü kendüden mi düşmiş cā-be-cā
26. Hūşe-i Pervini cev cev kim bilür
Yā Benātu 'n-na'sı dağug kim kıur
27. Sābit-ü-seyyāra kimdendür bu nev'
Yā fülk-i devvāra kimdendür bu nev'
28. Sekizinci gökde n' eyler bu hürüc
Bu hürüca böyle kim virdi 'urüc
- * 29. Ay u gün tahvilinüñ aşlı nedür
Bunlaruñ geh vaşlı geh faşlı nedür
30. Biri bu süfli felekde hūşe-cin
Ol biri 'İsā ilendür hem-nişin
31. Gice gündüz söylenen ağ u kıara
Neredendür bunlaruñ aşlın ara
- * 32. Bu bisāt-ı hāke kim virdi nizām
Gör bu merkez birle perkārı müdām

33. Bir temâşâ it bu rûşen mazhara
Baħr-ü-berdür ĩuşk-ü-terdür yeksere
34. Bu zemînuñ bāg-u-rāgın gör 'iyān
Hem ğemen hem sebze hem āb-ı revān
- * 35. İşbu şan'atlerde řāni' kimdürür
řāni'e şan'atde māni' kimdürür
36. Bir te'emmül it ki kãdandur bu kevn
Yoħsa kimdendür bu keвне bunca levn
37. Müstedill ol iy ĩakim-i kãrdān
Söyle kim řeksüz zemîn-ü-āsümān
- * 38. Kendü zātından degül kã'im bu nev'
Mümkin olmaz kendüden dā'im bu nev'
- * 39. Böyle fi'lüñ fā'ili dā'im gerek
Kendü zātı-yle hemān kã'im gerek
40. Ol bākı olamaya oña zevāl
Muttařıf ola beķālan lā-maħāl
- * 41. Pes buña bu muħtera' vardur yaķın
Yok řeriki kendü fā'ildür hemîn
- * 42. Emr anuñdur ĩükme anuñdur cüd anuñ
Kendü ferd-ü-cümle bu mevcüd anuñ
- * 43. Luťf ile izħār-ı her büd eylemiş
'Alem ü ādemni mevcüd eylemiş
- * 44. Edeml nev'ini eşyādan tamām
ĩāř idüb virmiş oña teşrif-i 'ām
- * 45. Feyzi Ādem nev'ine 'ā'iddürür
Üřte kerrem-nā oña řāhiddürür
- * 46. Ādemidür her müřerrefden řerif
Ādemidür her leťā'ifden laťif
47. Lık ādem barğa bir meşreb degül
Cümle feyze ķābil-ü-enseb degül
48. Muħtelif bolmuş řabā'i' bellü bil
Üř refa' -na ba'zahum oña delil
49. İns-ü-cinn ü mür-u-māħi ĩālikı
İşbu eşyānuñ temāmet rāzıķı

- * 50. *Şamilün fi halkıhi ihsanuhü
Rabbunā ve Hakk ta'ala şanuhü*

Münâcât

- * 51. İy Hüdâvend-i kerim-ü-kârsâz
Şâni'-i 'âlem kâdim-i bî-niyâz
- * 52. Emr-i kün birle yeratduñ 'âlemi
Raħmete itdün sezâvâr âdemi
- * 53. Raħmetünden çün ki yoķ bir nâ-ümîd
Men niçün nevmîd olan mânend-i bîd
- * 54. Gerçi men ħöd bir menâhî-pîşe-em
Sehv-ü-gâflet içre bî-endîşe-em
- * 55. Sen kerem göster ki luţfuñ pîşdür
Merhem it kim sine ğamdan rişdür
56. İ'tirâfum var ki cürmüm çoķdurur
Lîk senden ğayri kimsem yoķdurur
57. Ğarķ-ı deryâ-yı ğünâham iy Kerim
Nice deryâ-yı ğüneħ kim mevci bîm
58. Al elüm luţfuñla iy Perverdigâr
Ol temevvüden maña göster kenâr
59. Luţfuñı sedd it ğünâhum seyline
Baķmağıl emmâre nefsün meyline
- * 60. Çün ki 'işyân içre-em tevfiķ vir
Koyma bu taķlîd ile taķķiķ vir
61. Luţfuñ ile vaşfdan pâk it meni
Çün kim aşlum ħâkdür ħâk it meni
- * 62. Maħv kıl menden heves âlâyişin
Def' it dilden havâ ârâyişin
63. Mâ'-ı menlikden meni itgil ħalâş
'Amîler silkinde koyma eyle ħâş
64. Ğıll-u-ğuşdan şâf kıl terkîbümi
Maħv kıl ya'ni menüm tertîbümi
- * 65. Vir hidâyet cehlden dûr it meni
Ma'rifet nûrı-yle ma'mûr it meni

- * 66. Rûhumı nefis âfetinden kıl irag
Koyma hırmân âteşi-yle câna dâg
- * 67. Şâf-u-âhâliş kıl küdüretden meni
Fâriğ it ya'nî bu şüretden meni
- * 68. Câna bir ğam vir ki fikrûn şâd ide
Kalbümi kalb it ki zikrûn yâd ide
- * 69. Nuţkumuñ kesrine zamm it fetlhüni
Tâ feşâhat birle idem medhüni
- * 70. Zikr-i zâtuñ-çün dilümi kıl revân
Vaĥdetüñden koyma göñlümde gümân
- * 71. Yâ Rab ol dem kim ecel mihmân olur
Mâ hâzar evvel nefesde cân olur
- * 72. Dilüme telķin-i imân it naşib
Rahmetüñden itme nevmîd iy Mücib
73. Dide ter leb ĥuşk olgeç iy Ganî
Ab-ı rahmet birle sirâb it meni
74. Daĥl ider ol demde Şeytân-ı la'in
Şakla imânum ĥalelden yâ Mu'in
- * 75. Tirilikden ĥabri mehtâb it maña
Fazluñı ĥabr içre hem-ĥvâb it maña
76. Çün seni menden şora Münker Nekir
Yine telķin ile sen ol destgîr
- * 77. Çün ola maĥşer gele vakt-i nüşûr
Ya'nî ol gün çala İsrâfil şûr
- * 78. Âdemi de vâ nefsi diyüb feryâd ide
Her kişi kendü güneñni yâd ide
- * 79. Tartıla vezn ile a'mâl-i beşer
Nef'-ü-zardan her ne varsa ĥayr-u-şer
80. Anda a'mâlüm terâzûsına bak
ĥayrum için meyl-i bâzûsına bak
81. Bâr-ı sengin dâne-i tesbih kıl
Keffe-i ĥayrâtumı terciĥ kıl
82. Ol şıraţuñ kim kılıçdan tizdür
Kıldan ince rişte-i perhizdür

- * 83. Sen hidâyet vir geçür andan meni
Çün bu menzilde senî bildüm senî
84. Yâ Rab ol gün kim olur mahşer günü
Zâhir olur halka hayr-u-şer günü
85. Muştafâ olur şefi'ü 'l-müznibin
Nef' virmez onda ni dünyâ ne dîn
86. Muştafâ ol gün maña olsun şefi'
Pest iken kâdrüm refi' olsun refi'

Der Na't-i Resul

87. İy dür-i deryâ-yı rahmet Muştafâ
Gülbün-i büstân-ı vahdet Muştafâ
88. İy resûl-i pâk-dîn ü pâk-rev
Enbiyâ hatmi sipeh-sâlâr-ı nev
89. Âsitânun mehbit-i Rûhu 'l-emîn
Zât-ı pâkûn rahmeten li-' l'-alemin
90. İy nübüvvet bâğınun gül-destesi
Ravza-ı kudsün gül-i nev-restesi
- * 91. Ol Ahad kim şâni'-i 'âlemdürür
Maşhar-ı azher oña âdemdürür
- * 92. İstedi luğf ile izhâr ide cûd
Virdi Ahmed rûhına evvel vücûd
- * 93. Gizlü gencin âşikâr itdi Celil
Küntü kenzendür buña rûşen delil
- * 94. Ol feşâhat birle takrîr eyledi
Evvelü 'l-maahlûk rûhu söyledi
- * 95. Menşe' oldı rûhu ervâh-ı tamâm
Mebde' oldı gayre ervâh-ı 'avâm
96. Anun için yaradıldı işbu kevn
Anun için virdiler bu güne levn
- * 97. İşbuña lev lak şahiddür 'iyân
Mu'terif halka zemîm-ü-âsümân
98. Çün Muhammedden ma'ânî oldı fâş
Buldı i'yân şûret ü şûret ma'âş

- * 99. Seyyid-i kevneyn ü şâh-ı enbiyâ
Pişvâ-yı aşfiyâ vu evliyâ
- * 100. Söyledi *küntü nebiden* her rümûz
Ya'nî Âdem yoğ idi ol gün henûz
- * 101. *Min ledün* remzin bilüb buldı şeref
Oña ma'lûm oldu sırr-ı *men 'aref*
- * 102. *Râhmeten li- 'l-'alemin* oldur yaqîn
Oña tekrîmât-ı *kerrem-na* qarîn
- * 103. *Lem yezel* 'ilminüñ oldur 'arifi
Hem *ebed* remzinüñ oldur vâkıfı
104. Serv-i âzâdı risâlet bâğınuñ
Kebg-i ra'nâsı nübüvvet râğınuñ
105. Hâk-i pâyı kühl-i erbâb-ı şafa
Âsitânı maqşad-ı ehl-i vefâ
- * 106. Şâhib-i mi'râc u sultân-ı melek
Kim kemîne pâyesidür nüh felek
- * 107. Sırr-ı *esradan* ke-mâ-hî behre-ver
Efitâb-ı hurc-ı *ma zaga 'l-başar*
- * 108. Bir nefesde nüh felek seyrân iden
Cümle kerrübileri hayrân iden
- * 109. Cebrâ'ili perr-ü-bâli-yle yoran
Esümân alkını bî-minnet gören
- * 110. 'Arş-ü-ferş iden mübârek maqdemo
Kabe kevseynün harimi mahremi
- * 111. İsteyen Haqdan günehkâr ümmetin
Gör ne 'âldür Resûlüñ himmetin
- * 112. Ümmetin teşrif-i rahmetlen tamâm
Ol müşerref itdi anda ve-' s-selâm
- * 113. Biñ dürüd olsun anuñ aşhâbına
Hem-demine yârına ahhâbına
- * 114. Hâşa ol Bû Bekr-i Şiddîke be-nâm
Kim virübdür ehl-i İslâma niżâm
- * 115. Hem 'Ömer Fârûka bolsun çok dürüd
Kim irişmiş andan ehl-i dîne sûd

- * 116. Şoñra 'Oşmâna tañiyetle selâm
Câmi' -i Kur'ân u zü 'n-nûreyñ nâm
- * 117. Şoñradan Şir-i Hüdâya k' ol velî
Evlüyânun şâhidur ya'nî 'Ali
- * 118. Hem Hâsan birle İbüseyne bi-'t-tamâm
Hamze vü 'Abbâsına sümme 'l-kelam

Der Medh-i Padişah-ı A'zam

- * 119. İy birâder çün ki l-u dürr-ü-le'al
Böyle nazm oldu b-fazl-ı Zü 'l-celâl
- * 120. Lâzım oldu tâ bula zînet kitâb
Zikr olunmak bunda ol mâlik-rıķâb
- * 121. Kim maña devrinde ma'nâ oldu râm
Rûzgârında kitâb oldu tamâm
122. Hâdi-yi devrân u sultân-ı cihân
Hayder-i şânî Süleymân-ı zamân
- * 123. Pâdişâh-ı kişver ü Dârâ-yı dîn
Tâc-bağş ü Husrev-i rûy-ı zemîn
124. Dîn 'adûsın kahr iden Hayder-şifât
Hâmî-yi İslâm ümic-i kâ'inât
- * 125. Şâh-ı 'âdil-dil şehinş ih-ı kerîm
Mefhar-ı devrân Süleymân-ı Selîm
126. Dîn havâdârı şeh-i Düldül-süvâr
Tig-ü-cür'etle ferîd-i rûzgâr
- * 127. Şâh-ı gâzi kim zamân ile zemîn
Olsar tig-i emânında emîn
- * 128. Tutısardur maşriķ ile mağribi
Nice kim dutdı Süleymân-ı nebî
- * 129. Ol Süleymân ger nül üvvet şâhidur
Bu Süleymân evc-i rihmet mâhidur
- * 130. Ol Süleymân tekye idi hâteme
Bu Süleymân hâkim oldu 'âleme
131. Ol Süleymânun bir id Aşafı
Bu Süleymân gösterü: Aşaf şafı

132. Ol Süleymānuñ nigînin medh idüñ
Bu Süleymānuñ da dînin medh idüñ
133. Ol Süleymān virdi mähîden haber
Bu virür sırr-ı ilâhîden haber
134. Ol Süleymānuñ nigînin aldı div
Bu Süleymān şaldı div içre grîv
135. Ol Süleymān yile virdi tahtını
Bu Süleymān böyle gördi bahtını
- * 136. Ol Süleymān bâda olurdu süvār
Bunda vardur bâd-pâ çendin hezār
- * 137. Ol Süleymān mühr ile buldı şeref
Bu Süleymān bildi sırr-ı men 'aref
- * 138. Ger Sikender dutdı yekser 'âlemi
Bunda dağı var Süleymān hâtemi
139. Gerçi Zâhğâk idi bir mâr ile zâr
Oldı tığinden bunuñ ejder hezār
140. Ger Feridûn gāv ile buldı şükûh
Var şükûhından bunuñ lerzende kûh
- * 141. Cem cihânda cām ile meşhûrdur
İşbunuñ bezmi serâser nûrdur
- * 142. Şâh-ı Çîn Hâkâmı ger dirler kebir
Var bunuñ yanında bir kemter vezîr
143. Zôr ile meşhûr ise Behrām-ı gör
Gelsün ögrensün bu erden dest-i zôr
- * 144. Rüstemi dirler eger şâhib-kemend
Bu kemendi-yle ider Rüstemni bend
- * 145. Kim Anişirvânı 'âdil söyledi
İşbunuñ 'adli-yle bâtil söyledi
- * 146. Gerçi Hâtim söylenür şâhib-' atâ
Bunu andan kemleyen söyler haţâ
147. Gördi cûdın bağı urdı kefe kefe
Hazretinde söyler Âşaf Âşafa
- * 148. Devletinden halk-ı 'âlem behremend
Himmeti-yle ehl-i meşreb ser-bülend

- * 149. Mihri anuñ üns-i cân-ı ins-ü-cân
Cümle 'âlem kâlib ü hükmi revân
150. Hâtırını Hâk idübdür nûr-pâş
Tanhğı râzı dün itmiş onda fâş
151. Tab'-ı pâkin gördi âb efsürdedür
Zihn-i tizin gördi âteş dâdedür
- * 152. Tâ cihân vardur cihânda var ola
'Ömri devlet birle ber-herdâr ola
153. Baht-u-devlet Şâha râm olsun müdâm
Çarh seyr itdükçe tursun ber-devâm
154. Şâha bolsun reh-nümûn ikbâl-ü-baht
Şâh ile pâyende kalsun tâc-u-taht
- * 155. Çin-ü-Maçin ehli virsün Şâha bâc
Şâha gelsün kâfiristândan harâc
- * 156. Düşmeninden kalmasun nâm-u-nişân
Müstedâm olsun hüdâvend-i cihân
- * 157. Bu du'â icâbına şıdқан yakın
Çarhdan Rûhu 'l-emîn itsün âmîn

Kaside-i Sultan Süleyman

— *tavele 'llahu 'ömrehü*

158. Seher kim mürğ-i zerrin-per havâ'î oldı iy hem-dem
Niğâb-ı zulmetün ref'oldı aldı burqu'ın 'âlem
159. Götürdi husrev-i hâver livâ-yı 'âlem-ârâsın
Kevâkib mevkibi şındı münevver oldı nüh târem
160. Zamânuñ i'tidâlınden zemîn firûze-reng oldı
Kadeh şun devr ile sâki kim olmaz böyle dem her dem
161. Uyurdu nergisün gözi bi-'aynih yâr çeşmi tek
Gelürdi goncadan her dem dem-i 'İsâ ebn-i Meryem
162. Çınâr u serv şimşâduñ kıyâm-ı i'tidâlınce
Benefş ü süsen ü sünbül güzeller zülfi tek der-hem
163. Bu faşl içre çemen seyrin iderken gûşuma nâ-geh
Bir âvâz-ı hazin geldi gehi zir ol şadâ geh bem
164. Oğurmuş kışsa-hvân efsânesini Rüstem-i Zâlûn
Revânı âğzına çaldum didüm iy yâve-gû epsem

165. Haqıkat Şâh bin Şâhuñ kemâl-ü-şâşmetin vaşf it
Ki dergâhına zâ'irdür hezârân Behmen-ü-Rüstem
166. Neseb leh nâşır-ı şer' ü haseb leh hâmi-yi sünnet
'Adlde eşk-i Nüşirvân saḫâda gayret-i Hâtim
167. Hüdâvend-i zemîn Sulṭân Süleymân ol ebü 'l-gâzi
Kim a'dâ kesridin her dem oña biñ feth oldu zam
168. Rażi-ilhâm u Şâdıq-dil Taqi-âşâr u Mehdi-fer
Ḥasan-hulḫ u 'Ali- 'azm ü Muhammed-re'y ü 'İsâ-dem
169. Cihân evşâf-ı medḫünde dil-ü-cân birle dil çekdi
Cihâni cümle dil gördüm uzatdum dilümi men hem
170. Sen ol 'âlî şchinşehsin ki nüh eflâk girdinde
Rikâbuñ saña egildüb öperler anuñ-çün ḫam dururlar ḫam
171. İderdüñ pür sıḫâlin kâse kelb-i âsitânuñ-çün
Eger olsaydı eyyâmuñda yüz zinetle câm-ı Cem
172. Mu'allâ ḫâş-ı dergâhuñ ki Kâf-ı ḫadr-ü-himmetdür
Oña âdem ḫadem başmaz meger simürĝ ola maḫrem
173. Şeri'at muḫtażâsınca yürir aḫkâm ile dâduñ
Tapuñdur Kâ'be-i ḫacet kapuñdur şemme-i Zemzem
174. Kılıcuñ ḫabzasındandur kefüñde âbile bilmen
Veyâ gül bergine düşmiş havâ eltâfidan şebnem
175. Direfş-i nuşret-âşâruñ 'adû çeşminde ejderdür
Sinân-ı reng-âmizüñ daḫi bir ef'i-yi erḫam
176. Siyâset bezmide iy Şâh-ı 'âlem rezm-gâhuñda
Çeker geh nize geh ḫancer öñüñde neyyir-i a'zam
177. Cihân meydânına sen tek mübâriz gelmedi gelmez
Sözüñ taḫḫiki budur kim zemâne Zâl ü sen Rüstem
178. İşüñ büt yakmak u büt-ḫâne yıḫmakdur sen ol ersin
Ki küffâruñ kilisesinde ḫuṭbeñ zıkr olur her dem
179. Bilâgrad ile Rodosdan kıyas it cür'etin Şâhuñ
Kim ol feth-ü-gazâ okı nişân virmez Beni Âdem
180. Sikender 'âlemi feth itdi vü virdi revâc emmâ
Süleymânı Sikenderden ḫaḫıkat söylemezler kem
181. Çık iy İslâm ḫürşidi cihâni ḫoyma zulmetde
Ki küfr âşâri-la basdı bürümiş 'âlemi mâtem

182. Cihād-ı a'zam isterseñ Kızılbaş üzre 'azm it
Kim ol übâş zulminden 'Acem hışmında vardur gam
183. Cigerlerde cerâhat var cefâ-vu-cevr tiğinden
Süvâr ol kim senüñ semm-i semendüñ gerdidür merhem
184. Bisât-ı hâki hamrâ tâcdın bir lâle-zâr it kim
Senüñ rengin bahârûñla gide nahzûn gönülde gam
185. Senüñ meydân-ı medhûñde tefekkür a'cem-i a'rec
Kalem taqrîr-i vaşfuñda zebânsuz Hindû-yı ebkem
186. Havâtûr hutûr iden hevesden cümle vâkıfsın
Hemân ilhâm-ı rabbânile olmış kalbünüz mülhem
187. Senüñ idrâk-i pākûñ kim ke-mâ-hî bilmiş eşyâyı
Daķâ'ik hall ider hâletde 'aql-i küll kalur mülzem
188. Tenümde her ser-i mû fi 'l-meşel ger bir zebân olsa
Senüñ vaşfuñ beyânında muķırrdurlar ki *ma na'lem*
189. Taşavvur hadd-i zâtuñda hacildür lâl irür mantık
Bu bir baḡs-i muḡavveldür du'âla muḡtaşar itsem
190. İlâhî her maḡâlib kim anı maḡşûd ide gönülün
Çalap virsün saña iy Pâdişâh-ı kişver-i 'âlem
191. Cihân bâğında ber-hördâr-ı 'ömr ol iy gül-i ra'nâ
Havâ âsibiden servûñ ne zar görsün ne sen gör gam
192. Felek döndükçe iy Ḥusrev cihânda 'ömr-ü-devlet sür
Kim eyyâmuñda 'âlem emn ü râhatdür Benî Âdem
193. Kaşidem dâmenin dirdüm ne resme tarz idem yâ Rab
Maña oldu teleffuķla bu bir zibâ ğazel mülhem

Gazel Guyed

194. Gönül mürġini bend idün sen iy ca'd-i ḡam ender ḡam
Kaşuñ gözüñ belâ vu ol belâ üzre belâ perçem
195. Melâlet kûyıda yoķdur menüm tek ḡamlu ferhâdi
Melâhat mülkide yoķdur senüñ tek ḡusrev-i ḡurrem
196. Kemâl-ü-ḡüsñ ikliminde sensin şâh-ı ferruḡ-ruḡ
Belâ-vu derd kûyında men-em bî-çâre vü mülzem
197. Lebün ġûyâ Mesih i'câz birle rûḡ-baḡş irdi
Kim eşyâya tekellüm hâletinde cân virür her dem

198. Nazîrûn görmedi iy bi-bedel ma'nâ vu şûretde
Taşavvurla temâşâ gerçi çok itdi delü didem
199. Cemâlûñden kinâyetdür rümûz-ı *semme vechü 'llah*
Anuñla sen müşerrefsin çü *kerrem-na* ile Âdem
200. Şikeste Şükrinüñ nazmı senüñ evşâf u medhüñde
Bi-'aynih dürr-i meknûndur nite kim himmetüñdur yem
201. Sa'âdetmendlik üstinde Şâhâ müstedâm ol kim
Senünle şâdlık geldi gününde aþir oldu ğam

Sebeb-i Te'lif-i Kitab

- * 202. Çün ki tevhid ile na't oldu tamâm
Muştafa aşhâbına irdi selâm
- * 203. Pâdişahuñ daði medhin söyledüm
Biñde bir ikbâl ü fethin söyledüm
- * 204. Vâcib oldu pes maña ifşâ-yı hâl
Kim nihâni fikre irmez her hayâl
205. İy ki te'lifüm-çün isterseñ sebeb
Men saña takrîr idem sen diñle hep
- * 206. Bir zamâni kim şabâ gül-riz idi
Gül havâsı müşk-ü-ı anber-biz idi
207. Çarh şâfi-kalb idi vü hoş-mizâc
Hem havâ virmişdi eşyâya revâc
- * 208. Âdemî emn ü zemîa ma'mûr idi
Dehr tab'ından küdüret dûr idi
209. 'Adl ile bulmışdı 'âlem itidâl
Yoğ idi kaþa gönüllerde melâl
- * 210. 'Âlem olmuşdı serâser lâle-zâr
Yir yüzini cennet itmişdi bahâr
- * 211. Berr-ü-baħrûñ pâdişahu Ğân Selim
Ħâkimü 'l-eşyâ idi bi-ħavf-ü-bim
- * 212. Geh çemende 'ayşa meşğûl idi Şâh
Gâh şayd isterdi ol 'âlem-penâh
213. 'Aş-ü-nûş ile müdâm ol ser-ferâz
Nâs-perverdi vü halk ehl-i niyâz

214. Şehsüvâr-oğlı meger bir gün seher
Virdi ol şâhuñ hişâlınden haber
215. Şem' tek bir cem' içinde çekdi dil
Şâhı vaşf itdi vü cem' oldı hacil
216. Bendesinden iltimâs itdi 'Alî
K' iy feşâhat gülşeninüñ bülbülü
217. Gel cihâni gamdan âzâd eylegil
Bir Selîmi-nâme bünyâd eylegil
- * 218. Ni Sikenderden Selîmi kemlerem
Ahmedini ni saña a'lemlerem
- * 219. Ol Sikender-nâme koydı yâdigâr
Sen Selîmi-nâme düzgiş âşikâr
- * 220. Neşr it ismini anuñ ebyât ile
Resmini şâd it bu tevcihât ile
- * 221. Sen ki Şükrisin şikâyet eyleme
Söz budur ayruk hikâyet eyleme
- * 222. Tıfliyet 'ahdinden anuñ hâlini
Cümle tahrîr eyleyem ahvâlini
- * 223. Men saña tahrîr idem ondan hüner
Sen anı nazm eyle mânend-i gevher
- * 224. Çün bu tahrîrin anuñ gûş eyledüm
Gayri güftârın ferâmuş eyledüm
- * 225. Sûsen-i âzâde tek çekdüm zebân
Neşrin anuñ nazma döndürdüm revân
226. Bir kaç eczâ oldı el-hâşıl sözüm
Aña rûşen oldı gönlümlen gözüm
- * 227. Çün tamâm itdüm Selîmi-nâmeyi
Fârîğ oldum koydum elden hâmeyî
228. Ol 'arûsı perde içre besledüm
Beslegil didiler anı esledüm
- * 229. Tapmadın ihvân önünde iştiyhâr
Bulmadın a'yân içinde i'tibâr
230. Görmemişken kimse ol mahtûreyi
Bilmemişken halk ol mestûreyi

- * 231. Çün 'Ali bin Şehsüvâr oldı katil
Yurdına naşb oldı Koçı bin Halil
- * 232. Aldum ol eczâyı vardum yanına
Tâ karin olam meger ihsânına
- * 233. Aştım ol mestûre yüzinden niķâb
Tâ vire hürşid-i 'âlem-tâba tâb
- * 234. Hâzretinden okudum bir kaç sözün
Cilve eyleb göstere ya'nî özin
- * 235. Çün Halil-oğlı ki Koçıdur be-nâm
Dinledi in'am ile bundan kelâm
- * 236. Didi hey hey Şükri sehvün çokdurur
Bunda Şâhuñ çok maķalı yokdurur
237. İşbu nüşhañ kim Selimi medh ider
Bendeye envâ'-ı ma'nâ fetğ ider
- * 238. Ol hünerverden haber virmez tamâm
Gayr-i vâķi' naķl ider işbu kelâm
239. Gerçi râvidür 'Ali bin Şehsüvâr
Lîk bunda çok ģatâ vu sehvi var
- * 240. Taşradan diñlerdi Şâhuñ ģâlin ol
Bilmez idi Tâcdâr aģvâlin ol
- * 241. Bendeden ger diñler olsañ kışşayı
Şâh tavrından alursañ ģişşeyi
242. Söyledi men derdmende ercümend
K' iy selâtin meclisinden behremend
243. Şâh-ı şir-efken Selim-i nâmdâr
Hem zemâne şâhıdı hem şehriyâr
244. Çarğ böyle merd-î meydân görmedi
Âdemî çok böyle insân görmedi
245. Rûmı râm itdi vü şarkı ser-nigûn
Tâc ile rûy-ı zemîni lâle-gün
246. Şâh anı kim bu serheng eyledi
Ni Sikender ni Timur-Leng eyledi
247. Hem kerem var idi onda hem kemâl
Hem mürüvvet hem fütüvvet hem celâl

248. Hem sipeh-sâlâr idi hem genc-i cûd
Hem-şıfatda gayre virmezdi vücûd
249. Söyledi Şâhuñ kemâl ü haşmetin
Şavlet ü zōr u şükûh u şevketin
250. Didi benden diñle aḥvâlin anuñ
Men bilürmen ser-be-ser ḥâlin anuñ
- * 251. Yıldırımdan tâ bu dem biz bende-üz
Onlaruñ ihsânı birle zinde-üz
- * 252. Yıldırım oğlu ki Sultân Ḥân idi
Yıldırımdan soñra ol sultân idi
- * 253. Oğlu anuñ pāk-din Sultân Murād
Hem velî idi vü peygâmbere-nihād
- * 254. İşbu üç şâha menüm ceddüm Ḥasan
Bende-i fermân olubdur diñle sen
- * 255. Eyledi Yeñiçeri ağalığın
İşbu üç şâhuñ güninde ol emîn
- * 256. Hem anuñ oğlu Hızır Ağa be-nâm
Kim anı rûşen bilür ḥâş ile 'âm
- * 257. Ol daḫi Sultân Muḥammed Ḥâna hîn
Eyledi Yeñiçeri ağalığın
258. Tâ vefât itdi cihândan ol şehid
Ya'nî cennet ehli Sultân Bâyezid
- * 259. Bende ağa nâm ider iy ehl-i hûş
Şâhuñ aḥvâlini benden eyle gûş
- * 260. Ḥâşa ḥöd Sultân Selimüñ men gedâ
Ḥizmetinde n' idügüm bilür Ḥüdâ
- * 261. Dergehinde bende-i fermân idüm
Gâh eyvân içre geh derbân idüm
- * 262. Bir taḫarrüb viridi ol ḫusrev baña
Kim melâ'ik cem'i kaldılar taña
- * 263. Vâkıfım Şâhuñ besî aḥvâline
Âşikârâ o nihânî ḥâline
- * 264. Gel didi bu neşr benden nazm kıl
Men ne dirsem onda kesr-i 'azm kıl

- * 265. Tâ beyân-ı vâkı' ola her sözüñ
Vâkı'a rûşen ola göñlüñ gözüñ
- * 266. Kala senden soñra nüşhañ yâdigâr
Hem bula a'yân içinde i'tibâr
- * 267. Çün bu söz sem'ine irdi hendenüñ
Zihñi rûşen oldu ben efkendenün
268. Söylerem gerçek rivâyet bundadur
Şamuma şem'-i hidâyet bundadur
- * 269. Bozdum ebter itdüm ol nazmı tamâm
Oldı ol demde ma'ânî maña râm
270. Söyledüm iy Hâlik-ı cân-âferin
Bunda tevfiķ isterem senden hemin
271. Fâzluñ yâr it baña bu kışşada
Koymağıl fikrümni derd-ü-ğuşşada
- * 272. Nüşhamı sen şakla haşv-ü-' aybdan
Zihne ma'nâ vir ilâhî gaybdan
- * 273. Aldum ol dem ilgüme men hâmeyi
İbtidâ idem Selimî-nâmeyi
- * 274. Ol maña neşrini takrîr eyledi
Hâmem ol takrîri tahrîr eyledi
- * 275. Tıflıyet 'ahdinden ol husrev-nijâd
Her ne itmişdiyse idem bunda yâd
- * 276. Gûrciye Şehzâdenüñ 'azmin idem
Ol gazâda Gûrcile rezmin idem
- * 277. Rûm u şark u Şâm ile ceng itdügin
Düşmene yir yüzini teng itdügin
- * 278. Cür'et ile tiğ ü tedbîrin hemân
Cümlesin nazm itdüm u kıldum beyân

Agaz-ı Dâsitân-ı Sultan Selim

279. Mürğ-i dil gel bir terennüm kıl yine
Çün ki tûtîsin tekellüm kıl yine
- * 280. Bir hikâyet başla kim şîrin ola
Dil-güşâ ve tâze vü rengin ola

- * 281. Şâh-ı Rûmuñ dâsitânın yâd kıl
Dâsitân u kışşalar bünyâd kıl
- * 282. Başla iy cân bülbüli bir dâsitân
Söyle kim halvet kalubdur büstân
283. Bâğ içinde şimdi sensin 'andelib
Kışşası Şahuñ saña boldı naşib
284. Kışsa el-hâşıl budur kim rûzgâr
Tutah kendü vaqârınca qarâr
285. Bunca kim şâh u selâtin besledi
Her birün hükmini biş gün esledi
286. Düzmedi Sultân Selime bir nazır
Gerçi geldi gitdi çok şâh u emir
287. Ni anuñ tek şâh düzdi rûzgâr
Ni zamân gördi anuñ gibi süvâr
- * 288. Bizge râvi böyle takrîr eyledi
Ol rivâyetni bu nev'e söyledi
- * 289. Kim şeh-i merhûm Sultân Bâyezîd
Şâh-ı gâzi kendü 'ahdinde ferid
- * 290. Rûzgârında ki fetih oldı diyâr
İtdi her şehre bir oğlın şehriyâr
- * 291. Darbuzunu Hân Selime verdi Şâh
Onda naşb itdi anı 'âlem-penâh
- * 292. Ol vilâyet anuñ oldı ser-be-ser
Aña mensûb oldı ya'ni hayr-ü-şer
- * 293. Oldı her hâlınden ol mülküñ habir
Gerçi kim tıfl idi ol ma'nâda pîr
- * 294. Eşikâr anda nişân-ı serveri
Tıfliyet 'ahdinde hikmet mazharı
295. Ziver-i ta'zîm ile ârâste
'Ekil-u-'âdil şeh-i nev-hâste
- * 296. Cevherinde zibe ferr-i husrevi
Çehresinde nûr-ı devlet pertevi
- * 297. Nâz ilen beslendi Şâh-ı nâzenin
Kendü gönünde şeh-i rûy-ı zemîn

- * 298. Geh silâh-ı ceng ile ceng eyledi
Geh süvâra şayda âheng eyledi
- * 299. Tîg-ü-tîr ile erişdi bir zamân
Geh kemân aldı ele gâhî sinân
- * 300. Ma'rifet kısmın ke-mâ-hî añladı
Nicedür etvâr-ı şâhî añladı
- * 301. 'Ays-ü-nûş itdi zamânı Şehriyâr
Üş bu üslûb ile bir kaç rûzgâr
303. Husrev-i bidâr-dil oldu cüvân
Kendüsin gördi deminde pehlivân
303. Rehber olmuş her taraftan baht aña
Muntazır her gün serir-ü-taht aña
304. Gördi k' olmuş baht-u-devlet aña râm
Zör-u-cür' et hadd-i zâtında tamâm
305. Kendüsin görgeç kamu fende ferîd
Arhasında hâşa Sultân Bâyezîd

*Su'al Kerden-i Sultan Selim
Ahval-i Gurcistan*

- * 306. Gezdi bir kaç gün bu devr-i âsümân
'Ays-ü-'işret itdi Şâh-ı nev-cüvân
- * 307. Şîr-beççe âhirü 'l-emr oldu şîr
Şayda ragbet itdi ol şîrî-dilir
- * 308. Tîz-çengâl oldu ol cengî peleng
İtdi yöre kîne-cû âheng-i ceng
- * 309. Söyledi bir gün gazablan Şehriyâr
Kim bize küffârdan kimdür civâr
310. Çevremüzde dîn 'adûsı kimdürür
Püte kim tapar Mecûsî kimdürür
- * 311. Dîn-i İslâm ile kimdür kîne-hvâh
Kimdür illâ size mu'in *la ilah*
- * 312. Didiler kim iy Şeh-i rûy-ı zemîn
Kurbümüzde Gürcî var a'dâ-yı dîn
- * 313. Leşkeri bî-hadd ü mülki bî-şümâr
Başları çok her biri bir tâcdâr

- * 314. Bîşe vü deryâyı itmişler libās
Bendeden bi-bāk ü Hâkdan bî-hirās
- * 315. Çokdurur anlarda esbâb-ı sipâh
Söyledük çün sordı Gûrcistâmî Şâh
- * 316. Didi kim vardı gazâ için aña
Terk-i cân itdi Hüdâ için aña
- * 317. Didiler iy nev-cüvân-ı tig-zen
Şarkdan vardı aña Sultân Hasan
- * 318. Aşillan *banidür* (Bayındur) ol şir-i jiyân
Kendü devrinde hünerver pehlivân
- * 319. Geldi Gûrcistâna bir giz ol ferid
Hem gazâ aldı vu hem virdi şehid
- * 320. Oğul andan soñra ol Ya'kûb-cân
Hem cihân şâhı ve hem de pehlivân
- * 321. Geldi ol dañı buña bir kerre tünd
Lîk şimşir-ü-sinânın gördi künd
- * 322. Diñle geç bu kışşayı Sultân Selim
Kağıdı kopardı yerinden Hân Selim
- * 323. Kim Hasan Ya'kûb dirsiz bi-direng
Kandan aldılar bular âlât-ı ceng
- * 324. Yokdur anlarda sipâh u mâl u genc
Bizdedür genc ü sipâh-ı zör-senc
- * 325. Âl-i 'Osmânuñ şükûhı kûhdur
Bizde genc ilen sipâh enbûhdur
- * 326. Kâfire katl-ü-gazâ bizden olur
Ol maraz çün her devâ tizden olur
- * 327. Kâfiristân bizden oldu kana gark
Bizden öğrendi gazâyı şâh-ı şark
- * 328. Virmiş i'câz-ı Resûlü 'llâh dest
Kâfire ecdâdumuzdandır şikest
- * 329. Şâh-ı gâzî şimdi Sultân Bâyezîd
Kâfiri kurbinden itmiş nâ-bedîd
- * 330. Haşyet ondan kâfirün cânındadır
Cahidu 'l-küffâr anuñ şânındadır

- * 331. Oldı te'yid-i ilâhî reh-nümûn
Üngürüz tek düşmedi itdi zebûn
- * 332. Gûrcî kimdür kim civâr olur maña
Yâ müdürâ birle yâr olur maña
- * 333. Men daği itdüm tevekkül Şâni'e
İltifât itmen bu yolda mâni'e
- * 334. Muştafânun mu'cizin itdüm deliğ
Gûrciye düzdüm gazâ için rağîğ
- * 335. Ger baña tevfiğ-i Bârî olsa yâr
Koymayam Gûrcide deyyâr u diyâr
- * 336. Eyledi fermân u cem' oldı sipâh
Göçdi vü 'azm itdi Gûrcistâna Şâh
- * 337. Tutdı bir menzilde bir sâ'at karar
Hîbret ehlin cem' kıldı Şehriyâr
- * 338. Ol diyârün şordı hâlin mâ-be-mû
Bildi Gûrcistânı gâ'ib kû-be-kû
- * 339. Deştin ü derbendin ü deryâsını
Bişe vü kûh u ber ü şahrâsını
340. Añladı tağkîğ ile ol mülki Şâh
Tab'ına taşsinler itdi mihr-ü-mâh
- * 341. Didiler iy Şehriyâr-ı nev-hirâm
'Ömr-ü-bahtuñ üstüvâr olsun müdâm
- * 342. Çün haber şorduñ bu vâdiden bize
Söyleyelüm olça vâkı'dur size
- * 343. Bu seferde baħr-ü-berr gezmek gerek
Ehl-i sevdâ huşk-ü-ter gezmek gerek
344. Bunda yol geh baħr gâhi berdedür
Aramuzda baħr ilen berr perdedür
- * 345. Çok gemi girmek gerek deryâsına
Bir te'emmül kıl bunuñ sevdâsına
- * 346. Tûşe vü âlât-ı harb ilen tamâm
Ol gemiler yüklenür iy nîk-nâm
- * 347. Bişesinde yerleşürsin sen peleng
Tûşe deryâdan alursın iy neheng

- * 348. Şâh gâhî bişe geh berrden yürür
Ol gemiler muttaşıl terden yürür
- * 349. Belki bir dem vâkı' ola bi-lecâc
Göstere bu leşker aña ihtiyâc

Reften-i Sultan Selim be-Gurcistan